

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Aksaray İli Hamidiye Alaca Ağzının Şekil Özellikleri Üzerine
On the Morphological Features of The Dialect of Hamidiye-Alaca in Aksaray Province

Murat ALTUĞ

Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

maltug01@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0001-9447-6082

Öz: Dil sadece yazılı olan bir sistem değildir. Ölçünlü dilden konuşma düzeyinde ses ve şekil farklılıkları gösteren yerel konuşmalar da dilin sınırları içerisindedir. Bu farklılıklarla oluşan yapılar Türkoloji’de genellikle ağız ismi verilmektedir. Bir bölgenin ağız özelliklerinin oluşmasında etnolojik, coğrafi ve tarihî etmenler de önemli bir etkiye sahiptir. Aksaray ili Hamidiye Alaca ağızı da bu özellikleri sebebiyle hem genel dilden hem de Aksaray ağzından farklı özellikler gösteren bir ağızdır. Bu makalenin konusu Hamidiye Alaca ağzının şekil özelliklerini belirlemektir. Bunun için 19. asrın ikinci yarısından itibaren Anadolu’ya göç eden Kırım Tatar Türklerinin yoğun olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden biri olan Hamidiye Alaca’dan saha çalışmasıyla 25 kaynak kişiyle görüşülerek yaklaşık 90 sayfalık metin derlenmiş ve bu metinler çeviri yazı sistemiyle yazıya aktarılmıştır. Böylece son yıllara kadar dışa kapalı bir topluluk özelliği gösteren Hamidiye Alaca’da yaşayan Kırım Tatar Türklerinin ağzının şekil özellikleri tespit edilerek sınıflandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırım Tatar Türkleri, ağız, şekil bilgisi, Aksaray, Hamidiye Alaca.

Abstract: Language is not just a written system. Local speech, which differs from the standard language in sound and form at the spoken level, also falls within the boundaries of the language. The structures formed by these differences are generally called dialects in Turkology. Ethnological, geographical and historical factors also have an important impact on the formation of the dialectal characteristics of a region. Aksaray province Hamidiye Alaca dialect is a dialect that shows different features from both the general language and Aksaray dialect due to these features. The subject of this article is to determine the morphological features of Hamidiye Alaca dialect. For this purpose, approximately 90 pages of texts were compiled by interviewing 25 informants from Hamidiye Alaca, residential area where Crimean Tatar Turks who migrated to Anatolia from the second half of the 19th century, and these texts were transcribed with the transcription system. Thus, the morphological features of the dialect of Crimean Tatar Turks living in Hamidiye Alaca which has been a closed community until recent years, were identified and classified.

Keywords: Crimean Tatar Turks, dialect, morphology, Aksaray, Hamidiye Alaca.

GİRİŞ

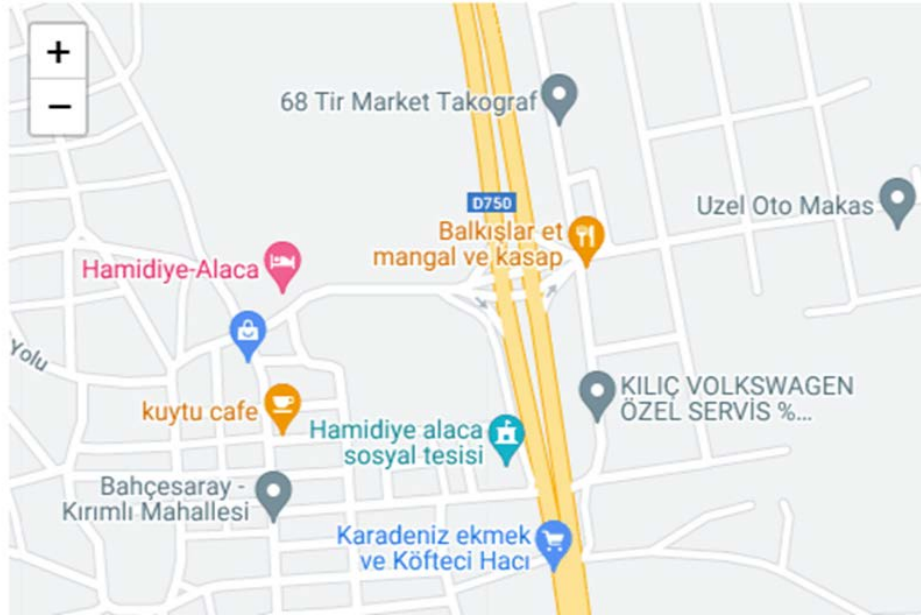
Aksaray ili Merkez ilçeye bağlı Hamidiye Alaca, Aksaray il merkezine 12 km uzaklıkta Adana-Ankara yolu üzerinde kurulmuş ve 2021 yılı nüfus verilerine göre 4.217 nüfusa sahip bir yerleşim yeridir. Rus zulmünden Anaadoluya göç ederek kurtulan Kırım Tatarları, Hamidiye Alaca’ya 1800’lü

yılların sonlarında yerleşmişlerdir (Konyalı, 1974 I.C: 1945). 1999 yılında belediye statüsü kazanan belde, 2009 yılında Aksaray il merkezine Bahçesaray ve Kırmılı Mahallesi ismiyle bağlanmıştır. Nüfusunun çok büyük bir bölümü 1870'li yıllardan itibaren Kırm bölgesinden Anadolu'ya göç eden Kırm Tatarlarından oluşan Hamidiye Alaca, son yıllara kadar evlilik yoluyla oluşan aileler haricinde Kırm Tatarları dışında başka kimsenin ikamet etmediği bir yerleşim yeri olma özelliğini korumuştur.

Bu makalede bu tarihî sürecin doğal bir sonucu olarak Aksaray ili ağzından pek çok noktada ayrıışan ve kendine has ses ve şekil özellikleri ile dikkat çeken Hamidiye Alaca ağzının şekil özellikleri incelenmeye çalışılmıştır.

Öncelikle Kırm Tatar Türklerinin yoğun olarak yaşadığı bir yer olan Hamidiye Alaca'dan saha çalışmasıyla 25 kaynak kişiyle görüşülerek yaklaşık 90 sayfalık metinler derlenmiş ve bu metinler çeviri yazı sistemiyle yazıya aktarılmıştır. İncelemenin esasını bu metinler oluşturmuştur.

Şekil bilgisi incelemesinde ekler hiçbir işaretlemeye ve kısaltmaya gidilmeden ayrıntılı olarak +lar,+ler biçiminde gösterilmiştir. Yardımcı sesler ise parantez içinde yani -(ı) ve -(y) şeklinde gösterilmiştir. Örneklemler çoğunlukla kelime düzeyinde tanıklanmış, anlamı bilinmeyeceği tahmin edilen kelimelerin anlamı kelimenin yanında tek tırnak işareti içinde ve italik olarak yazılmıştır. Ekin niteliği daha iyi ortaya çıksın diye bazı örnekler cümle içinde gösterilmiştir.

Şekil Bilgisi

İsim Çekim Ekleri

Çokluk Eki

İstisnalar dışında çoğunlukla damak uyumuna tabi olan ek, genellikle art damak ünlülerinden birisiyle biten tabandan sonra +lar, ön damak ünlülerinden birisiyle biten tabandan sonra ise +ler biçiminde kullanılmıştır. kışlar, arkadaşlar, yufkalar; bızler, erkekler, gençler vb.

Ekin +nar biçimi de çok sık kullanılır: insannar, zamannar, kadınnar, bunnar vb. Ekin ön damak sesiyle kullanılan +ner biçimi de vardır. Ancak bu biçim, +nar biçimine göre daha seyrek kullanılır: dúğünner, kitenner, gelenner, gúnner vb.

Ayrıca ekin titrek r (/r̥) sesiyle +lař,+leř şekillerinde kullanıldığı da görülmüştür: kadınlaş, sulaş; gelínleř, gençleş vb.

Çokluk ekinin Türkiye Türkçesinden farklı olarak çağdaş Türk lehçelerinden Gagavuz Türkçesinde +nAr; Özbek Türkçesinde yalnızca +lar; Tatar Türkçesinde +lär, +nAr; Başkurt Türkçesinde +lär, +tar, +tär, +dar, +där, +zar, +zär; Karaçay-Balkar ve Kumuk Türkçelerinde +lA; Kırgız Türkçesinde

+lOr, +dAr, +dOr, +tAr, +tOr; Kazak Türkçesinde +dAr, +tAr; Sibirya Tatar Türkçesinde +nAr, +tAr, +tor; Altay Türkçesinde +lOr, +dAr, + dOr, +tAr, +tOr; Hakas Türkçesinde +nAr, +tAr; Tuva Türkçesinde +dAr, +nAr, +tAr; Saha Türkçesinde +lOr, +tAr, +tOr, +dAr, + dOr, +nAr, +nOr; Çuvaş Türkçesinde +sem, +sen şekilleri mevcuttur (Tuncel, 2018: 11).

İyelik Ekleri

İyelik eklerinin durumu Hamidiye Alaca ağzında şöyledir:

Teklik 1. Şahıs İyelik Eki: Türkiye Türkçesi yazı diliyle büyük bir benzerlik gösteren ek, genellikle ünlü ile biten kelimelerden sonra +m, ünsüzle biten kelimelerden sonra araya bağlayıcı ünlü alarak +(ı)m, +(i)m, +(u)m, +(ü)m şeklinde kullanılır: **ko**cam**** , **kuzum**, **annem**, **ba**hçem****; **kızı**m****, **ka**rdeşim****, **to**runum****, **gü**cüm**** vb.

Teklik 1. şahıs iyelik ekinden önce dar-düz ünlü yerine düz-geniş ünlünün kullanıldığı da görülür.

Ünsüzle biten bazı kelimeler ile son sesi düşen bazı kelimelerde teklik 1. şahıs ekinin yardımcı ünlüsü yerine düz-geniş ünlü kullanılmaktadır. **du**rağam**** ‘*durağım*’, **Allā’**am****.

Teklik 2. Şahıs İyelik Eki: Tarihî metinlerin pek çoğunda rastladığımız nazal n (ñ) sesinin Hamidiye Alaca ağzında teklik ikinci şahıs iyelik ekinde kullanıldığı görülmüştür. Ünlü ile biten kelimedenden sonra tek başına nazal n (ñ) sesiyle +(ñ) şeklinde kullanılırken ünsüzle biten bir kelimedenden sonra yardımcı ünlü ile +(ı)ñ, +(i)ñ şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir: **ana**ñ**** , **babaanne**ñ****, **canı**ñ****, **ka**rdeşñ****, **göz**üñ**** vb.

Ayrıca ekin nazal n’li (ñ) olan biçiminin nöbetleşme olayı sonucunda dil ucu-diş (asıl diş) ünsüzü olan /n/ sesinin +n, +(ı)n, +(i)n, +(u)n, +(ü)n şeklinde kullanıldığı da görülmüştür:

... **dúñür**cün**** vař.

Bí de **ad**ın**** gelin yā, mejbuş yapaca**ksın**

Aynı senin **dediğ**in**** gí**bí**...

... **nadār** **çocuğ**un**** olsa olsun

Gözün****ün ónde de olaca**ğ** olsa olā

Bazen iyelik ekinden önce, bir art damak ünsüzü olan yumuşak g (ğ) sesi erir ve kendisinden önceki ünlüyü uzatır. Bu, sık karşılaşılan bir durum değildir.

Kendi **çoc**ün**** saña gú**ler**.

Teklik 3. Şahıs İyelik Eki: Ünsüz ile biten kelimelerden sonra +ı, +i, +u, +ü; ünlü ile biten kelimelerden sonra +sı, +si, +su, +sü şeklinde kullanılan ek, standart Türkiye Türkçesiyle benzerlik gösterir ve genellikle isim tamlamasının tamlanan ögesinde bulunur: azaymı **astalığ**ından**** ‘*alyazmır hastalığından*’, sınıf öğretmeni**ñ**, íkí_ ü**ş** çocu**ğ**u, onun üst**ün**ü, erkesin **kapıs**ına**** ‘*herkesin kapısına*’, Nogay köbetesi, sulusunu, ütüs**ü** vb.

Çokluk 1. Şahıs İyelik Eki: Bu ek de Türkiye Türkçesi standart dilindeki kullanımla benzer özellikler gösterir. Ek, ünlü ile kelimelerden sonra +mız, +miz, +muz, +müz şeklinde; ünsüzle biten kelimelerden sonra +(ı)mız, +(i)miz, +(u)muz, +(ü)müz biçiminde kullanılır. eşyā**mız**, kend**imiz**, komşum**uz**, köylüm**üz**den; orman**ımız**, iş**imiz**, salon**umuz**, öz**ümüz**de vb.

Ekin z-s (ş) arası bir sesle kullanılmış +miş, +miş, +muş, +müş ve +(ı)mış, +(i)miş, +(u)müş, +(ü)müş şekillerine rastlamak da mümkündür. babam**ış**, kend**imiş**, komşum**uş**, görü**ş**ükl**ümüş** ‘görüşmemiz’; babalar**ımış**, dedeler**imiş**, çocuklu**ğ**um**uş**, köy**ümüş**de vb.

Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki: Çokluk 2. şahıs iyelik çekiminde n sesinin hem nazal biçimine hem de dil ucu-diş (asıl diş) şekline rastlamamız mümkündür. Bu şahıs iyelik eki olarak +(ı)nız, +(i)niz, +(ü)nüz, +(ı)ñız, +(i)ñiz, +(u)ñuz ekleri kullanılmıştır. çıkman**ız**, üzerin**ize**, öz**ünüz**; balalar**ıñız** ‘çocuklarınız’, kendi**ñize**, o**ğ**ulu**ñuz** vb.

Çokluk 3. Şahıs İyelik Eki: -lArI biçiminde kullanılır. durumları, taflaları, değİrmenleri, işleri vb.

Hâl Ekleri

Yalın Hâl: Hamidiye Alaca ağzında tespit ettiğimiz yalın hâlde kullanılan kelimelerin bazıları şunlardır: dúğün, kadın, yımışta, patatis, mantı, kaçkaş, çocuk, pařa vb.

Belirtme Hâli Eki: Hamidiye Alaca ağzında belirtme hâli eki +ı, +i, +u, +ü ve +(y)ı, +(y)i, +(y)u, +(y)ü eki şeklinde kullanılmıştır. alkımızı 'halkımızı', qarınlarını, emeklerínizi, dilini, tonunu, konuştuğumuzu, yúzümüzü, kúçúğünü; aynayı, piteyi, suyu vb.

Belirtme hâli ekinin eksiz örnekleri de görölmektedir:

O kóy ekmeklerindeñ altı yedi *fırın* yaqarıq.

Ekin çok nadir de olsa +nı biçimi de vardır:

Ne *aytqannı* annamasın işte. 'Ne söylediğini anlamazsın işte.'

Ayrıca iyelik ekinden sonra gelen +n eki de belirtme görevinde kullanılır.

... babamın *malın* da o adama kötüşdü, yedirdi.

Bazen belirtme hâli eki, yönelme hâli eki görevinde kullanılmaktadır. Aslında Anadolu ağzlarında görölen en yaygın görev aktarımı belirtme hâli eki ile yönelme hâli ekleri arasında olmaktadır ve hemen hemen bütün Anadolu ağzlarında görölmektedir (Buran, 1996: 131).

O babaannem *bizi* baqtı, büyüttü üçümüzü de.

İnşallah benim çocuklarım da *meni* baqallar óyle.

Evmiziñ temizliğini yaparıq, şuracıqda baqçem vař óna kİrer, *onu* baqarım.

... benim babamın malı *bizi* bakaşdı.

Yönelme Hâli Eki: Hamidiye Alaca ağzında genellikle yönelme hâli eki +a, +e, +(y)a, +(y)e biçimindedir.

salona, eve, tavaya, çeşmeye

Bazen nazal n (ñ) sesi ile birlikte kullanır: baña

Ekin +ge biçimine de çok seyrek rastlanır. +ge eki Eski Türkçeden itibaren +ğa, +ge şekliyle Orta Türkçe döneminin sonlarına kadar kullanılmış ancak Batı Türkçesinde /g/ sesinin düşmesi sebebiyle +a, +e haline gelmiştir.

Bíz de ucuř sattıq evímizi o pařa *bizge* biletğín kıantánnıř paşası oldu.

Bazen yönelme hâli eki, belirtme hâli ekinin görevini üstlenmektedir.

Annesiñe anne bildi meni eř bildi.

O *avukatlığá* okudu: Hukuk

Pařa veşediler *eliñe* óptúñ mü?

Gelínleřim de yapar. Gelínim bífisi buşdaydı *ona* aldıq, bífisi arkamda kızım da şurda, óbúr gelínim de buşda.

Oysa dedi óna bu *tařlayá* bóleceñ, yaşısını buña veşecen yaşısını óteki gelíne veşecen altın yeşine.

... mejbuşi yiñe okudum, *aşcılığá* buşda yaptım óyle.

... eli yeteñ baña sopa sallay,eli yeteñ *baña* dövüyo, góřúmceler bí ayři dövě.

Bulunma Hâli Eki: Hamidiye Alaca ağzında bulunma hâli eki kalınlık-incelik uyumuna ve ünsüz benzeşmesine tabi olarak +da, +de, +ta, +te biçiminde kullanılır.

Aksaray'da, televizyonlarda, bizde, evinde, tarafta, Yağlıbayat'ta, girişte, Bülent'te vb.

Ekin seyrek de olsa uzun ünlülü +tē biçimine rastlamak mümkündür: trafiktē

Hamidiye Alaca ağzında +da bulunma hâli ekinde bulunan art nazal ünlüsü olan /a/ sesinin incilmesi sonucunda oluşan -dá biçimine de rastlanır: petroldá, eraldá.

-ki aitlik ekinde önce gelen bulunma ekinin /a/ ünlüsü bazen uzamaktadır.

saksıdâki, Aksaray'dâkileri, aşamızdâki vb.

Bulunma eki, yönelme eki görevinde de kullanılmıştır.

O kadın da o unu evinde kötürürdü.

Geldik Kıırma, bışdá ikí seńe vatandaşlık veşmediler.

Çıkma Hâli Eki: Hamidiye Alaca ağzında çıkma hâli eki olarak +dan, +den, +tan, +ten eki kullanılır.

ımandan, Kır'an'dan, kóyden, büyüklerimizden, uzaktan, Allah'tan, Antep'ten, işten vb.

Ekin nazal n'li (ñ) olan +dañ, +deñ, +tañ, +teñ biçimi de vardır.

arķamdañ, çarşıdañ, annemdeñ, kóydeñ, buluttañ, asfattañ, gerçekteñ vb.

Zarf-fiil ekleri kendilerinden sonra başka bir ek almazlar. *gelerekten, giderekten* gibi kullanımlar ağız özelliklerini yansıtan örneklerdir (Ersoy, 2016: 13). Hamidiye Alaca ağzında da bunun örneği görülmektedir.

Men de büyük olaraktan keldim.

İlgi Hâli Eki: Bölge ağzında ilgi hâli eki, Türkiye Türkçesi ile paralellik gösterir ve Hamidiye Alaca ağzında ekin çoğunlukla +ın, +in, -un, +ün ve +nın, +nin, +nun, +nün biçimleri kullanılır.

yāğın, insanlarımızın, evin, kaşdeşimin, motúrun, oğlumun, kóyün, kúçúğün; tavanın, Yeşilova'nın, tepsinin, içérinin, bunun, avlunun, büyüğünün, gózúnün vb.

Ekin nazal n (ñ)'li şekli de vardır: Ek +iñ, +iñ, +uñ, +üñ ve +niñ, +niñ, +nuñ, +nüñ şekilleriyle de kullanılır.

adamıñ, halamıñ, seniñ, cığerimiñ, doķuzuñ, oğlumuñ, sütüñ, kóyüñ; kapımıñ, ařabanıñ, kimseniñ, cümleniñ, oğlunuñ, gózúnüñ vb.

İlgi hâli eki bazen kendinden önceki heceyi uzatmış ve düşmüş vaziyette de bulunabilir (Tuncel 2018: 17). Hamidiye Alaca ağzında bu durumla ilgili örnekler şunlardır:

Bení bíř erķek çocún yanna oturttulaş.

Vasıta Hâli Eki: Hamidiye Alaca ağzında vasıta hâli eki +lan, +len; +lañ, +leñ; +na, +ne; +ña; +nan, +nen; +nañ, +neñ şeklindedir.

Bu ekler içinde bölge ağzında en sık kullanılan ek, *ile* edatının ekleşmesiyle oluşan +la, +le eki ile Eski Türkçeden itibaren tarihî metinlerde kullanılmış ancak bugünkü standart Türkiye Türkçesinde işlevini yitirmiş olan +n ekinin kalıplaşmasıyla meydana gelmiş olan +lan, +len ekidir.

çocugunlan, ceyranlan, menlen, kózlerimlen vb.

Ekin nazal n (ñ) sesi ile +lañ, +leñ şeklinde olan varyantı da vardır.

Ķuşaķlarlañ bīřbīřini dōğeydiler öyle.

Şeylerleñ yapmaya çalışalar.

Vasita hâli ekinin +na, +ne varyantı Hamidiye Alaca ağzında seyrek kullanılır. /r/ ve /ń/ ile biten tabanlara gelen bu biçimin benzeşme yoluyla oluştuğu anlaşılmaktadır.

Bíři de Koçisarda çalışa, amma *çocuklarna* ayrıyık.

... kendi *ateşínne* kendi yānā.

+na ekinin nazal n (ñ) sesli biçimi de vardır.

... *onunña* da kelinimi aldım.

+nan, +nen eki de vasita görevinde kullanılır. Bu ekin ortaya çıkışını Ahmet Buran şöyle izah eder: “ile+n biçimi gerileyici benzeşmeyle inAn olduktan sonra, kök eki olan i’yi düşürmekte ve ek +nAn şeklinde ortaya çıkmaktadır” (1996: 238).

... *çikolatānan* kittedik.

... kımine *çiçeknen* kıttik.

+nan, +nen ekinin nazal n (ñ) sesiyle kullanılmış biçimi olan +nañ, +neñ eki de bölge ağzında kullanılmıştır. Vasita hâli ekinin hem +nan, +nen hem de +nañ, +neñ varyantları, ile edatının ekleşirken Türkçenin tarihî lehçelerinde kullanmış olan eski bir vasita eki olan +n eki ile kalıplaşması ve benzeşmeyle oluşmuştur.

Ónnañ da önceden komşuyduk.

Bāzı *arķadařlarnañ* beřāber kıttim.

Bířisiyneñ konuşadı onu da bıraktı.

... iç azırlıyok, *patatisineñ* kıymaya karıştırak óyle yapıyok.

Eşitlik Hâli Eki: Hamidiye Alaca ağzında eşitlik eki ünsüz benzeşmesine uyarak +ça, +çe, +ca, +ce şeklinde kullanılır: açıkça, büyükçe, topluca, güzēlce vb.

Soru Eki: İsim ve fiil cümlelerinde soru anlamı soru eki diye adlandırılan +mı, +mi; +mu, +mü; +mú; +mí eki ile yapılır.

... íkí yaşında **mı** üç yaşında **mı**?

... nāssınız iyisiniz **mi**?

Yaşlılık iyi oluş **mu**?

... üç gún **mü**?

Sız nassınız, íyí **mísíníz** kışım?

Góbetesi derík bílír **mísíníz**?

Çiçeknēn çikolatanañ mı kıttin, kařa gúmbüř **mú** kıttin?

Aitlik Eki: Ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna tabi olmayan aitlik eki, Hamidiye Alaca ağzında bu uyuma tabi olarak +kı, +ki, +ķi şeklinde kullanılır: Akřaray’dakıları, onunkı, bízímķi vb.

Fiil Çekim Ekleri

Şahıs Ekleri: Hamidiye Alaca ağzında kullanılan şahıs eklerini şöyle sınıflandırabiliriz.

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri: Hamidiye Alaca ağzında görülen zamir kökenli şahıs ekleri şunlardır:

Tablo 1

Teklik 1. Şahıs Eki	-ım, -im, -um, -üm, -ím, -m, -n	çıkardım, girerim, yazamıyörüm, ölürüm, bılışım, súpürem; yiyecen
Teklik 2. Şahıs Eki	-sın, -sin -sun, -sün -sín, -sín, -n, -ñ	katlarsın, sılersin, yoğuruşsun, büyümüşsündür, beklersín, görmessín, üzölüyön, alıyoñ
Teklik 3. Şahıs Eki	Eksiz	başar, vuşar
Çokluk 1. Şahıs Eki	-ız, -iz, -uz, -z, -oz, -íz, -ık, -ık, -ık, -ık	yatarız, deşiz, diyoruz, çalışıyoz, konuşamıyoz, derız, deşık, koyarıık, istiyik, yapıyoık
Çokluk 2. Şahıs Eki	-sınız, -sınız, -sıñız, -sıñız, suñuz, -süñüz, -ñuz, -ñüz, -sínız	oturasınız, süzeşsınız, boşatacaksıñız, bılırsıñız, görüyorsuñuz, ölürsüñüz, bılıyoñuz, górdüñüz, bilmezsinız
Çokluk 3. Şahıs Eki	-lar, -ler	almışlar, görmüşler

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri: İyelik eki kökenli şahıs ekleri şunlardır.

Tablo 2

Teklik 1. Şahıs Eki	-m	başladım, keçişdim, saşuşturdum, górdüm, otursam, gelebilsem
Teklik 2. Şahıs Eki	-n, -ñ	çıkardın, geldin, oldun, sorsan, seşsen; katladın, veřdiñ, asta olduñ, yapsañ, görseñ
Teklik 3. Şahıs Eki	Eksiz	yazıldı, sóyledi, okudu, öldü
Çokluk 1. Şahıs Eki	-k, -k, -ık, -ık	dedik, aldık, koyarıık, yaptık
Çokluk 2. Şahıs Eki	-nız, -ñiz, -ñuz, -nız,	sorsanız, kórseniz, añladınız, geřtiñiz, sorduñuz, górdüñüz, geldinız
Çokluk 3. Şahıs Eki	-lar, -ler	boşatmadılar, dediler

Emir Kökenli Şahıs Ekleri: Aynı zamanda kip özelliği de gösteren emir ekleri, metinde řu biçimdedir.

Tablo 3

Teklik 1. Şahıs Eki	-ayım, -eyim, -yım, -yim -ıyım, -iyim, -éyım, -āyım, -uyum, -üyüm	anlatayım, içeyim, kayırlayım 'hayırlayayım' / diyim, baıyım, içiyim, geléyım, tutāyım, okutuyum, Ğt üyüm
Teklik 2. Şahıs Eki	Eksiz	gel, al
Teklik 3. Şahıs Eki	-sın, -sin, -sıñ, -siñ, -sun, sún, -sín	anlatsın, vermesin; çağırsıñ, islah etsiñ, şorusun, görşún, şabul etsín
Çokluk 1. Şahıs Eki	-alım, -elim, -ayıık, -íyık, -yuk	baıalım, gidelim, baıayıık, bılıyık, okuyuk
Çokluk 2. Şahıs Eki	-ıñ, -iñ, -uñ, -üñ, -iñiz	alıñ, veřiñ, oturuñ, gótürüñ, kitiñiz
Çokluk 3. Şahıs Eki	-sınlar, -sinler, -sinner	baısınlar, veşsinler, yesinner

Fiillerin Basit Zaman Çekimi

Bildirme Kipleri

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Bölge ağzında öğrenilen geçmiş zamanı ifade etmek için -miş -miş, -muş, -müş ekleri sık kullanılır. yapmış, yazmamışlar, demiş, değiştirmişiz, unutmuşum, doldurmuşlar, ölmüş, büyütmüşsündür vb.

Ekin, u-ü arası bir ses olan /ú/ ünlülü -múş varyantına da bölge ağzında rastlamak mümkündür. górmúşük, görúmúşler vb.

Hamidiye Alaca ağzında öğrenilen geçmiş zamanı ifade etmek için -ğan, -gen eki de kullanılmaktadır. Aslında bu ek Türkiye Türkçesi, Gagavuz Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Saha Türkçesi dışında pek çok çağdaş Türk lehçesinde kullanılmaktadır (Kolektif (Komisyon), 2006: 44).

-(G)An ekli öğrenilen geçmiş zaman ekinin çağdaş Türk lehçelerinden Türkmen Türkçesinde -An(dır); Özbek Türkçesinde -qân, -kân, -gân; Yeni Uygur Türkçesinde -ğan, -gân, -qan, -kân; Tatar Türkçesinde -gan, -gân, -kan, -kân; Başkurt Türkçesinde -ğan, -gân, -qan, -kân; Karaçay-Malkar Türkçesinde -ğan, -gen, -han; Kumuk Türkçesinde -ğan, -gen; Nogay, Karakalpak, Kazak Türkçelerinde -ğan, -gen, -kAn; Kırgız, Altay Türkçelerinde -ğan, -gen, -ğon, -gön, -kAn, -kOn; Sibiryaya Tatar Türkçesinde -ğan, -gen, -qan, -ken, -xan, -x'en; Hakas Türkçesinde -ğan, -gen, -xan, -ken, -An; Tuva Türkçesinde -gAn, -kAn, -An; Çuvaş Türkçesinde -nî, -nî şekilleri mevcuttur (Tuncel, 2018: 43). Hamide Alaca halkının 1870'li yıllardan itibaren bu bölgeye göç ettiği düşünüldüğünde bu ağız için -ğan, -gen ekini arkaik bir öge olarak kabul etmek gerekir.

... annemi *alğan*, soñra da işte çok keçmeden bi men *doğğanım*.

Çoraқта *kağanıq*.

İşe kiterken yoldā polisler *yakalağanlar*.

... o Kışım'dan *gelgen*, o bılırdı işte ...

Anasınıñ yanında rāt edeř díye burāya *vergenler* işte.

Bóyle kağanlarımız vař belkı de *görgensinizdir* yāni.

Nadir de olsa ekin -ken ve -қан, -қen varyantları da kullanılmıştır.

... men iç görmeye *ekenim*.

Mením kızım onu *iste_eken* ó da onu *iste_eken*.

... abralarım *buruşқан* dedí

... orda *konuşқанlar* íkisi ...

... *aramnaşқанım* 'yaşlanmak'

... ne ğadar *çirkinleşқанım* ...

Görülen Geçmiş Zaman

Hamidiye Alaca ağzında görülen geçmiş zamanı ifade etmek için ünsüz benzeşmesine uyarak -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü ekleri kullanılmıştır: *aldım*, *utandım*, *garipsedim*, *geldim*, *soşdu*, *doğurdum*, *górdüm*, *gótürdüm*, *çalıştı*, *çıktım*, *çektim*, *ektik*, *tuttu*, *koştum*, *górúştüm*, *büyüttük* vb.

Ayrıca bu ağızda ekin ı-i arası bir ses olan /i/ sesi ile kullanılan -dí ve -tí şekli ile u-ü arası bir ses olan /ú/ sesinin kullanıldığı -dú ve -tú şekillerine de rastlanır. *dedím*, *keldím*, *telefon ettím*, *kestík*, *górdúm*, *dóndúk*, *tóktúm*, *órttúk* vb.

Hamidiye Alaca ağzında ön damak ünlüleri ile yarı ön damak ünlülerinin bulunduğu köklerden sonra gelen eklerde benzeşme sebebiyle art damaksılaşma (kalınlaşma) temayülü görülmektedir: *keldím*, *kestík*, *górdúk*, *dóndúk* vb.

Ayrıca genellikle kít- (git-) fiili üzerine gelen ve çok sık kullanılmayan kısa i /i/ ünlüsünün kullanıldığı -tí ekinin görülen geçmiş zaman ifade etmek için kullanıldığı görülür.

Bízím dilimiz *ķayboldū kītī*.

... babamın evından gelin *kītīm*.

... çoķ çileler *çektik*.

Şimdiki Zaman

Standart Türkiye Türkçesinde -(ı)yor ve -makta, -mekte ekleriyle gösterilen şimdiki zaman çekimi, Hamidiye Alaca ağzında açık fiil tabanlarına -y, kapalı fiil tabanlarına -a, -e ekleri getirilerek yapılır. -y eki geldiği zaman fiilin tabanındaki ünlü genellikle daralır (Özkan, 1997: 46). Bu şekiller Kırım Tatar Türkçesinin bölge ağzındaki kalıntılarıdır. Ancak buradaki a sesi standart Türkiye Türkçesindeki a sesinden farklılık göstererek normalden de kısa olan bir a sesidir. Çalışmamızda bu a sesi /ă/ şeklinde gösterilmiştir.

... avuza gírecekler díye ódüm *patlay*.

... *ķonuşma monuşma yoķ bír bírímizi istiyik*.

Men ónnara *ķız mız vermem diyim*.

TOKÍ'de *otură* ablası şıñci.

... bífí saatçi, bífí sanāyide *çalışă*.

... kimi *oķuy k te* kimi *ķazanāy*.

... kimi *ķazanamay, úzúle, ađlāy*.

Men *píširem onnar yjyler*

Ayrıca -ăy eki de şimdiki zaman görevinde kullanılmaktadır.

Men orda óđretmenník *yăpăydım*.

Bu bölge ağzında şimdiki zaman için standart Türkiye Türkçesinde de kullanılan -yor, -ıyor, -iyor, -uyor eki de sıkça kullanılmaktadır.

yıyor, díyor; çalışıyor, alıyor; keliyor, píšíriyor; konuşuyor, vuruyor vb.

Ekin bu şekilleri dışında ayrıca -ıyōr, -ıyo, -ıyo, -ıyō, -ıyō, -yu, -yo, -yi, -yí, -yí, -o varyantlarının da kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu varyantların oluşumunda r sesinin düşme özelliği yanında ünlülerdeki fonolojik değişimlerin de etkisi vardır.

yazyıyōr, baķıyōruz; kıstııyo, yapıyolar; geliyo, veıiyolar; geliyō, takip ediyō; geliyōmuş, biniyōduk; oķuyum, oķuyuk; azırlıyoķ, yıyemiyo; diyiler; beklıyí; bılıyık; yapōlarmış vb.

Türkiye Türkçesi alanındaki bir kısım ağızlarda odaklı şimdiki zaman için geniş zaman ekinin işletildiği araştırmacılar tarafından kaydedilmiştir (Doğan, 2018: 55-75). Bu durumla ilgili örnekler şunlardır:

... şincik şöyle sıkma mantı *derik*.

Şincik *ıy*le asta men seve seve *baķarım* vallā.

Şinci *yıķallar* mı ónu, ēmen at çópe.

Gelecek Zaman

Aksaray ili Hamidiye Alaca ağzında gelecek zaman eki, standart Türkiye Türkçesindeki -acak, -ecek eki ile büyük oranda benzerlik göstermekle birlikte zaman içinde ekte meydana gelen fonetik değişimler sonucunda ortaya çıkan varyantlar kullanılmıştır. Özellikle /k/ sesinin düşmesiyle oluşan

uzun ünlüler, ünsüzlerde meydana gelen değişim ve /y/ gibi yardımcı seslerin türemesiyle oluşan ekler şunlardır: -acak,-ecek; -acağ,-eceğ; -aca,-ece; -ycağ,-ycek; -yca,-yçe; -ycâ,-ycê; -câ,-cê; -ca; -ucağ; -ê; -êce.

ko^yulacak,vereceksin; ba^ğacak,ôğretecek; va^ğacam,ve^ğecem ; cevaplayacakla^ğ,ve^ğmi^ycek; varmaycam,yiycen; varmaycâm,dıycēm; başlıcâdim,sôylemicēm; konuşmucañ; olucağ; kêcêdim; ne içêcesin^ğ vb.

Geniş Zaman

Hamidiye Alaca ağzında geniş zamanı ifade etmek için kullanılan ekler, standart Türkiye Türkçesindeki biçimbirimlerle çok büyük bir benzerlik gösterir ve bu bölge ağzında -ar,er; -r; -ır,-ir; -ur/-ür; âr, êr; -âr, -êr ekleri geniş zamanı ifade etmek için kullanılır.

bakarım,kîterler; derîz; kalırım,bilirim; otururum,sürdürürük; yapârık; gülêr; çalâr, êtêrsin vb.

Özellikle çok seyrek de olsa -ur hecesiyle biten tabanlar ile -ur, -ür ettirgenlik ekini almış kelime tabanlarından sonra geniş zaman ekinin -ur, -ür biçimi eklendiğinde -muhtemelen- aynı sesleri tekrarlamamak için benzer seslerin birleşmesi sonucunda uzun ünlünün ortaya çıktığı görülür.

... kendim çadırdâ otûrum.

... akşam ezanından soñ alkımızı toyûruk.

Çokluk 3. şahıs çekiminde -lar,-ler şahıs eki, benzeşme yoluyla geniş zaman ifade eden ekteki -r sesini -l (-r > -l) sesine dönüştürür.

Şinci yı^ğallar mı önu, êmen at çöpe.

Tasarlama Kipleri

İstek Kipi

Hamidiye Alaca ağzında istek kipi olarak -a, -e , -â ekleri kullanılır.

... kavga edecek olam dedim.

Domatis biber şe yapam.

Ne bileğ bîş.

Veñîñ sîpîrkeñizi de azbağ súpúrem.

... çok mutlu ôlâsîñ.

... bi yuva kurâsın.

Şart Kipi

Şart eki olan -sa,-se'nin fiil tabanına geldiğinde yargı bildirmemesi yönü ile diğer kiplerden farklı bir özellik gösterdiğini ifade eden Leyla Karahan, bu özelliğinden dolayı -sa,-se ekinin kip eki olmadığı ve ekin "İlaç içince iyileşirsin." gibi yargı ifade eden cümleler dışında kullanıldığında zarf-fiil ekleri içinde yer almalıdır görüşündedir (1994: 473).

Hamidiye Alaca ağzında şart eki olarak -sa,-se,-sâ eki kullanılmıştır.

otursam, sorsanız; desem, bîlsem; olsâ vb.

Bazı kullanımlarda şart ekinin sonuna hitap unsuru almış şekillere rastlanmaktadır (Günşen, 2000: 265) Özdemir bu tarz kullanımlardaki bazı hitaplarda ekin 'şart' işlevini yitirdiğini, istekle buyruk arası bir şekil kazandığını bildirir: yapsana, otursana, oynasana! gibi (1967: 188).

Alsana ô şekerlerdeñ de yesene âydiñ.

... sorsana bakâğ dedim niçün kêlêler bunnar dedim.

İşte az koptayı **ketirsene** babanneñi yuyacık diyim.

XVI. yüzyıl dilcilerinden Bergamalı Kadri Müeyssiretü'l Ulum adlı eserinde önce -saña, -señe daha sonra da -sañana, -señene eklerini şöyle izah eder:

“ve dahi vakt olur ki emr-i hazırı bir yüzden dahi istiŕmal eylerler: Ahırın hareketlü ise hareket üzre, sakın ise sukun üzre ibka eyleyüp bir -sAñA lafzın ahırine ziyâde eylerler: bil-señe, oku-saña gibi. keزالık bunun gibilerden murad serzenışdir yani başa kaktıdır yahud arzıdır. Arz ve tevbih manası yukarıda beyan olundu... (orijinal metin 43-44)

Emir Kipi

Bu kalıpta kip ekleri ile şahıs ekleri iç içe girmiştir. Fiil kök veya gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahıs da karşıladığından, kipe ayrıca şahıs ekleri getirilemez. Dolayısıyla, her şahıs için ayrı bir emir eki vardır (Korkmaz, 2003: 665-666).

Her şahıs için ayrı kullanılan emir eklerinin Hamidiye Alaca ağzında kullanılan biçimleri ve örnekleri şunlardır:

Tablo 4

Teklik 1. Şahıs Eki	-ayım, -eyim, -yım, -yim - ıyım, -iyim, -éyım, -âyım, - uyum, -üyüm	anlatayım, içeyim, kayırlayım 'hayırlayayım' / diyim, bakıyım, içiyim, geléyım, tutâyım, okutuyum, Őt üyüm
Teklik 2. Şahıs Eki	Eksiz	gel, al
Teklik 3. Şahıs Eki	-sın, -sin, -sıñ, -siñ, -sun, sún, -sın	anlatsın, vermesin; çağırsıñ, íslah etsiñ, korusun, górsún, kabul etsin
Çokluk 1. Şahıs Eki	-alım, -elim, -ayık, -iyık, -yuk	bakalım, gidelim, bakayık, bilíyık, okuyuk
Çokluk 2. Şahıs Eki	-iñ, -iñ, -uñ, -üñ, -iñiz	alıñ, veríñ, oturuñ, gótürüñ, kitiñiz
Çokluk 3. Şahıs Eki	-sınlar, -sinler, -sinner	baksınlar, vérsinler, yesinner

Gereklilik Kipi

Hamidiye Alaca ağzında gereklilik ifadesi -mek , -mak zorunda ve -mak lazım yapısıyla kullanılmıştır.

Leman aslında ísmim de eñet, kimlikteki gibi söylemek zorundayık.

Bíz de merkeze taşınmak zorunda kaldık.

... onları da yapmamak lazımdı.

Fiillerin Birleşik Zaman Çekimi

Basit zamanlı fiillere ek-filin hikâye, rivâyet ve şart çekim eklerinden birisi eklenerek birleşik zamanlı fiiller yapılır.

Hikâye Çekimi

Hamidiye Alaca ağzında tespit edilen birleşik zaman çekimleri şöyledir:

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi: açılmıştı, saklamıştım, ólmüşdü, saklamıştım vb.

Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi: aldıydılar, boşandıydı, giydiydik, sóylediydim, koyduydular, olduıdu, kótürdüydük, kórdüydüm vb.

Şimdiki Zamanın Hikâyesi: yapamıyordu, bilmiyorduk, bakadılar, biledik, yătădı, duyadıık, olmaydı, diydi vb.

Gelecek Zamanın Hikâyesi: olacağtı, yapacağtık, götürecekti, geleceklerdi vb.

Geniş Zamanın Hikâyesi: yanardı, gıderdi, deşlerdi, çağırıldık, verilirdi, konuşurduk, súpürürdüm vb.

şart Kipinin Hikâyesi: oķusaydım, deseydiñ vb.

İstek Kipinin Hikâyesi: daşşanâydı vb.

Rivayet Çekimi

şimdiki Zamanın Rivayeti: kalkıyormuş, satıyomuş, gelıyomuş, varaymış vb.

Gelecek Zamanın Rivayeti: olacaķmıř vb.

şart Çekimi

Öğrenilen Geçmiş Zamanın şartı: dolañdıysanız, sevdıyseñ, koyduysañız, gótürdüysem vb.

Görülen Geçmiş Zamanın şartı: dolañdıysanız, sóylediyse, bulduysa, gótürdüysem vb.

şimdiki Zamanın şartı: istiyosañ, kótürmüyolarsa, alıyosa, istiyosañ vb.

Gelecek Zamanın şartı: vererlecekse, baķacaķsan, olmaycaķsa vb.

Geniş Zamanın şartı: isterseñiz, yanarsa, tókersen, kazañırsa, éveslenirsem, bulursak, ólürse vb.

SONUÇ

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Rusya'nın Kırım'ı işgal etmesi ve bölge halkına uyguladığı zulümler sebebiyle Anadolu'ya göç etmek zorunda kalan Kırım Türklerinin bir kısmı da Aksaray iline yerleşmiştir. Aksaray ilinde Adana yolu üzerinde kurulmuş olan Hamidiye Alaca da bu yerleşim yerlerinden biridir. Son yıllara kadar kapalı bir toplum özelliği gösteren Hamidiye Alaca'nın ağız özellikleri Aksaray ağzının genel özellikleriyle benzerlik göstermekle birlikte çok ciddi önemli farklılıkları içinde barındırmaktadır. Hamidiye Alaca ağzının şekil özellikleri üzerine yaptığımız bu çalışmada ulaştığımız sonuçlar şunlardır:

1. Çokluk eki olarak genellikle +lar, +ler kullanılmakla birlikte ekin "*insannar, gelenner*" kelimelerinde görüldüğü üzere benzeşme yoluyla oluşmuş +nar, +ner ekli ve titrek r sesiyle kullanılan "*sulaş, gelinler*" kelimelerindeki şekliyle **+laş, +leş** varyantlı biçimleri de vardır.

Çokluk ekinin Türkiye Türkçesinden farklı olarak çağdaş Türk lehçelerinden Gagavuz Türkçesinde +nAr; Özbek Türkçesinde yalnızca +lar; Tatar Türkçesinde +lär, +nAr; Başkurt Türkçesinde +lär, +tar, +tär, +dar, +där, +zar, +zär; Karaçay-Balkar ve Kumuk Türkçelerinde +lA; Kırgız Türkçesinde +lOr, +dAr, +dOr, +tAr, +tOr; Kazak Türkçesinde +dAr, +tAr; Sibiryta Tatar Türkçesinde +nAr, +tAr, +tor; Altay Türkçesinde +lOr, +dAr, + dOr, +tAr, +tOr; Hakas Türkçesinde +nAr, +tAr; Tuva Türkçesinde +dAr, +nAr, +tAr; Saha Türkçesinde +lOr, +tAr, +tOr, +dAr, + dOr, +nAr, +nOr; Çuvaş Türkçesinde +sem, +sen şekilleri mevcuttur. (Tuncel, 2018: 43)

2. Çokluk 1. ve 2. şahıs iyelik ekleri standart Türkiye Türkçesi ile benzerlik göstermekle birlikte yere çokluk 1. şahısta babamış, kendimiş şeklinde tonsuzlaşma, çokluk 2. şahısta ise kendiñize, oķuluñuz şeklinde damaksılaşma belirtileri tespit edilmiştir.

3. Eski Türkçede sadece zamirlerin (bizni, sizni vb.) üzerine gelen bu ek zamanla Karahanlı, Harezmi, Kıpçak, Çağatay lehçelerinde yalın isimlerin üzerine de gelmeye başlamıştır. Hamidiye Alaca ağzında hâl eklerinin kullanımı, ölçünlü Türkiye Türkçesi ile paralellik arz etmekle birlikte çok seyrek de olsa arkaik bir öge olarak aytkannı "söylediğini" örneğinde görüldüğü üzere belirtme hâli eki olarak -nı şeklinde kullanılmıştır. Bunun yanında bizge "bize" kelimesinde kullanılan yönelme hâli eki olan -ge ekinin kullanımı da göçmen Kırım Tatarlarının anayurtlarından kalan miraslardandır.

4. Öğrenilen geçmiş zaman eki olarak -mış, -miş eki yanında polisler yakalağanlar örneğinde olduğu dibi -ğan, -gen ekinin, hatta ó da onu iste_eken -ken, -kän biçiminin kullanılması bu bölgenin dikkat çeken bir özelliğidir.

5. Şimdiki zamanı ifade etmek için -iyor eki ve varyantlarının kullanılması dışında bölge ağzına özgü şekilde açık fiil tabanlarına istiyik örneğinde olduğu gibi -y, kapalı fiil tabanlarına yapıydım örneğinde görüldüğü üzere -a, -e ekleri getirilmesi bu bölge ağzının en dikkat çeken şekil özelliklerindedir.

KAYNAKÇA

- Bergamalı, K. (1946 Yayınlayan Besim Atalay). *Müeyyiretü'l Ulum*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Buran, A. (1996). *Anadolu ağızlarında isim çekim (hâl) ekleri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günşen, A. (2000). *Kırşehir ve yöresi ağızları*, Türk Dil Kurumu.
- Karahan, L. (1994). -sa / -se eki hakkında. *Türk Dili*, 516, s. 471-474.
- Kolektif (Komisyon). *Karşılaştırmalı Türk lehçeleri grameri 1, fil basit çekim*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Konyalı, İ. Hakkı. (1974). Abideleri ve kitabeleri ile Niğde Aksaray tarihi, C.I, Fatih Yayınevi.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özdemir, E. (1967). Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tuncel, R. (2018). *Tekirdağ Belediyesi Hayrabolu İlçesi Emiryakup Köyü Kırım-Tatar Ağızı Metinler ve Çekim Ekleri İncelemesi*, [Yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi.

Metin

Kaynak Kişi: Adeviye Doğan

Yaşı: 79

Eğitimi: Okuma yazma yok.

Konusu: Anadolu'ya göç, köy hayatı ve günlük işler

1 Kırım'dan ketirgen rāmetlik dedem. Tüm Kur'an ezberleğe. Ondan soñra Atatürk deyen kî, Ömer deyen, saña deyen, Yeşilova'yı veşecem deyen. Veşmıçem senin sevdiğin yerî deyen. Sen seven yerin, çorağ deyen. O da deyegin ki çorağı sevē _men deyen. Lisan yoğ yā bilmegen, çorā sevēr mi iç? Sevēmez. Ğaylı çorā veşecem deyen ya Yeşilova'yı veşecem, Ömer deyen dedeme. O da deygen ki men

5 çorağlı yere kītecem deygen. Buraya... Sen sevdiğî yeşin deyen çorağ, Ömer deyen, kītme deyen çorağ. Yō deye, men çorā sevē _men deye. Çorağ ne kadar güzel deye. Halbiki üstü sevgen deyen de Atatürk ergen soñra buşaları. Sağ _olsun, Allā razı olsun. Çorā sevē _men deye. Halbiki anlamagan lisānı lisan tutmayınca. Ğalğanık soñra bu çorağlı yerde Ğalğanık. Dedîğı yeşillik dağdan su ak_eken şırıl şırıl, olsun o şeyler... Balam ne kadar güzel yerler _eken ya. Lisanımız uymagan. Uymayınca işte böyle

10 oladı. Çorağta Ğalğanık. Bāyā yeşertık, yerleştirdik. Maşallā güzel yeşerttik, yağıştırdık çok güzel oldu. Yetmiş doğuş balām yetmiş doğuş, gocaşdım... Kītilecek dā naparım _eken orada. Naparık ege bız buşada dēyin. Lisanımız da uymay. Beyim başımda. Ballarım da sağ _olsun kēlēler. Künde birīsi yemek yapıp kītē. Ğelīnīmi de dūn dūğūne Ğeldi, yollāmadım. O yemēmi yaptı, yedirdi, içirdi. Sağ _olsun. Allā

15 razı olsun. Toya Ğeldik balam Ğayrı. Toya vaşsan toyup vař, tiyki tonun kiyif vař, deşdi anam. Sūslenip vaşacan. Toyup vař, Ğarnını toyur vař demek yāni. Çok karnı aç olsā da olāda orđan aşarsın. Tiyki tonunu da yazı vař, Ğışı vař, soğūğū vař, sıcā vař. Tonunu kiyip kīt demek yāni elbiseni. Rāmetlik Atatürk'ün Ömeř saña Yeşilova'yı verecem deyen dedeme. O dā sen sever yeri Ömeř çorağ deyen. Çorağ sevilir mi? Lisan uymagan. O Yeşilova'nın toprā nādar Ğalın

20 balam, ne kadar güzel. İyî suklandı mı? Yeşilova'ya kıttım. Oğlum kötürdü, kezdirdi. Kitmem mi iç o kadar seyir turup ta. Merâk etip, kıttım. Atatürk deyen yâ saña Ömer deyen saña Yeşilova verecem deyen. O dâ buşayı arz etgen. Anlamağan, lisanımız uymagan. Halbiki çorağ sevilîş mi balam? Sevilmez yâ. Gine sağ olsun toprak vař. Aç da bırakmadı bízî. Ektiğ, kaldırdığ, yedîğ, içtiğ, töl olduğ râat olduğ. Beş dene kışım, ikî dene oğlum oldu. Oğlum bîřî yaşay, bîřî óteki düňyâda. Kışım da bi, en buyúkleri

25 o. Allâ acılarını kösteşmesin. Tořun da çok. Ne suçum vaşsa dèyim Allâ'ya, meni eşlat acısınan terbiye etme dèyim. Eřlat acısı zoř yavrum, Allâ vermesín. Veřene de sâbir veřsín, vermeyene dè iç vermesín. Bu dúğún benim dèil. Kardeşim balası Seřim, onun dúğúnú olâ. Men de búyúğ olaraktan keldím. Kayırlayım Vâide'yi dedím soñra kayırlaşım Seřim'i dedím. Muřlu yuvâlaşı olsun, epimize kuzúm. Kímseyi zari zari ağlatma Allâ'im. Muřlu yuvalar veř, ayrılığ ateşleşinde yakma

30 yavrularımı dèyim. Yalvařam Allâ'ya, Allâ'im benim yavrularıma ayrılığ acısı çektişme dèyim işte. Anam vaşdı yâ çocuklarım esgiden sığır çok, tâvar çok, tâşla çok balam. İş yetiştirecem diye koştum. İşta bu Vaide'nin kaynanası da mâ dokuş çarşamba dèydi. İşte çok iş görèsin diye. İç duşmadan iş çoştu, mecbuş yapcân o işleri. Çâpdım çâpdım yetişmâz. Nadîře abam râmetlik â bu dokuş çarşambayı dèydi. O kadar bítmez işim. Âni şimdî de ne iş kôrük balam. Vaide'nin

35 kaynanası dèdi onu mâ, Vaide kaynanan mâ dokuş çarşamba dèydi. şimdi de ne kôrem otuř dâ otuř. Kış istemem... Men vaşmam dedím. Menim adam da men almam dedî. Ó almaycak men varmaycam. Soñra abâm dedî ki mâğâ, a kış dedî, ne dedím. Meni bîş züppeye verdiler, dedî. Sendè Kur'an oğuyan bîş oğlan tapkansın da vaşmam dedîğın de nè dedî. Vařmâycâm, dedím. Oğusa oğusun Kur'an mâ. Vaşacağsın, dedî. Ó Kur'an oğuyana vaşacağsın dedî. Ó Kur'an oğuy dedî. Meni bîş züppeye verdiler dedî. Ne

40 namaz bilè, ne erkân bilè dedî. Senî Kur'an oğuyan güzel oğlana verècek dedî. Men vaşmam, vaşsanız pek güzel oğlan_eken özünüz vaşın dedím. Özümüz de vaşmıycâk seni deveřècek. Nâpâcağ_olâsın dediler, nâpâcağ olam şavga edeceğ olam dedím. şavga èt , otuř dediler. İşte öyle oldu isteme ó almam, men vaşmam... Amcan da kadeşimmiş çekeşim deyen meni aldı en son. Zoř, zúlúm bîş adam değildi. Babasına çekmegen, yâ kaynanam güzeldi, mazlımdı. Ne konuşayım... Men çay tîrâkeyim bîş çay

45 içeyim. Çay içiyim balam. Ferâ çaylaşın olsun kuzum...